

Lärarmaterial för Ocean

Lärrarhandledningen är gjord av
Valentina Chamorro Westergårdh

Unga Klara

Om lärarhandledningen

Lärarhandledningen riktar sig till lärare som har bokat föreställningen Ocean och som vill arbeta pedagogiskt kring den tillsammans med sina elever.

Lärarhandledningen innehåller olika teman med diskussionsfrågor och övningar.

Respekt och trygghet

Kom ihåg att inkludera och öppna för allas berättelser och tolkningar. Olika elever kan ha olika synsätt beroende på genus, sexualitet, etnicitet, bakgrund eller funktion. Det är viktigt att skapa ett tryggt och respektfullt förhållningssätt till varandra – det finns inga berättelser som är fel eller tråkiga. Eftersträva ett välkomnande, tillåtande och lyssnande rum där elevernas egna reflektioner får ta plats. Frivillighet är en viktig förutsättning för samtalen och övningarna. Ingen ska tvingas vara med eller tvingas svara på frågor.

Lärarhandledningens innehåll

Regissören har ordet: Stunder utan ord

Om Ocean

Inledning

Uppvärmning

Intimitet

Porrmissbruk

Normer och genus

Grooming och sexuella trakasserier

Litteratur och länkar

Om Unga Klara

Regissören har ordet: Stunder utan ord

"De flesta förknippar rädsla med att springa bort från något. Men det finns en annan sida av saken. Vi springer till något, oftast en person..." Bowlby, 1958

För ett och ett halvt år sedan fick jag frågan om jag ville skriva en pjäs om intimitet med utgångspunkt i det sociologiska forskningsprojektet "Intimitetens sociala former". Ämnet är förstås oändligt, men jag svarade utan att tveka ja, eftersom det slog an något som kändes klockrent utifrån de frågor Lumor har undersökt de senaste åren – maktstrukturer, vardagsondska, våld och empati – den gråzon som psykoanalytikern Ludvig Igra kallar för den tunna hinnan mellan omsorg och grymhet.

Jag såg en koppling till mina två senaste pjäser, **People Respect Me Now** och **Jag tror på dig Anita**, där förövare och offer trillar tillsammans genom ett söndervittrat socialt skyddsnät. Intimitet kändes som själva ankaret, i det stora och i det lilla. Att våga vara sig själv med en annan person utan skam, att ha tillit och kunna ta emot den som faller.

I Ocean vill jag utforska intimitet och rädslan för intimitet utifrån tre generationer: tonåringarna, deras föräldrar och deras far- och morföräldrar. Jag är särskilt intresserad av nedärvda trauman och traderad rädsla för intimitet. Och sätt att fly in i parallellvärldar eller gå vidare när det svåraste redan har hänt. Hur vardagliga saker kan ha betydelse för åt vilket håll vi tippas. Vad gör det med en människa att aldrig få höra att den är älskad? Hur påverkas vi när vår längtan efter närhet utnyttjas? Vad gör den narcissistiska nätkulturen och brutaliseringen av pornografin med vår syn på varandra? Om vi uppfattar världen som en otrygg plats, vad händer då med människors förmåga till intimitet, empati och i förlängningen solidaritet?

Jag tänker på Ocean som del tre i en trilogi, men här är det vårt kollektiva undermedvetna, kopplingar bakåt i historien till ett av mänsklighetens största brott, som utgör fond snarare än en nedmonterad välfärd. Även om det finns formmässiga likheter och några platser och karaktärer återkommer.

Ur forskningsmaterial tog jag fasta på två delstudier: En om äldre människor som bor i kollektiv och en om självhjälpgrupper för sex- och kärleksmissbrukare. Jag har även gjort kompletterande research. Förutom möten med ungdomar och experter så har vi pratat med en överlevande från förintelsen, en nära vän ur andra generationen och så har en i ensemblen vars farmor var överlevande delat med sig.

Så vad är intimitet? Jag har nog tänkt att det är själva meningen. De sällsynta mötena när vi hakar i varandra på riktigt. När allt det trasiga, hemska och vackra får finnas på samma gång. När det är något alldeles särskilt. Kanske måste vi ta visst avstånd för att klara av att vara nära? I fantasin, kreativiteten och drömmarna. Samtidigt förundras jag över allt vi tar oss till för att skydda oss mot intimitet. Missbruk, flykt, misstro, förställning och utbytbarhet. I falsk intimitet. I det vattentäta där vi inte vågar ta några risker. I det kategoriska, tillrättalagda, uppe vid ytan, i de sadistiska dragen, där vi dras med och häver oss själva genom att kontrollera och trycka ner någon annan.

Ju mer jag lär mig om intimitet, desto tydligare blir det att intimitetens ankare måste vara precis motsatsen till det förutbestämda, totalitära. För att det ömtåligaste ska få finnas.

När jag har frågat människor om starka ögonblick av intimitet så har en sak varit gemensam: Det är stunder utan ord. Socialfilosofen Martin Buber skriver om den talande tystnaden: "Detta är en av de stunder då de sju järnbanden kring vårt hjärta brister...då ett oreserverat förhållande uppstått mellan människor".

/Paula Stenström Öhman, dramatiker och regissör

Om Ocean

Urpremiär 15 mars 2018

En samproduktion mellan Lumor och Unga Klara

Idé, text och regi: Paula Stenström Öhman

Scenografi/ljusdesign/video: Markus Granqvist

Musik: Saemundur Grettisson

Kostymdesign/mask: Tove Berglund

Regiassistent: Jasmin Amritsdotter

Dramaturg: Erik Uddenberg

Kostymassistent: Ulla Oddsdotter

Pedagog: Valentina Chamorro Westergårdh

Konstnärlig ledning Unga Klara: Farnaz Arbabi och Gustav Deinoff

Konstnärlig ledning Lumor: Oskar Thunberg och Paula Stenström Öhman

Producent Lumor: Helena Bunker

Grafisk form: Studio Parasto Backman

Medverkande: Ana Gil De Melo Nascimento, David Fukamachi Regnfors, Lars Bringås, Maia Hansson Bergqvist och Oskar Thunberg

Inledning

”Och sen undrar jag en annan grej... om man har varit med när nåt har hänt och man själv inte har gjort nåt men inte heller sagt åt dom andra att sluta eller gått därifrån - är man själv skyldig då?”

Ur Ocean

Innan ni börjar arbeta med föreställningens frågor och tematik kan det vara bra att fräscha upp minnet hos eleverna. Dela upp eleverna i mindre grupper eller två och två. Låt dem samtala om frågor som:

- Vad minns du från föreställningen?
- Vad handlar föreställningen om för dig?
- Tänkte du/kände du något speciellt när du såg den?
- Vilka frågor/funderingar väcktes?
- Fanns det något du blev berörd av eller något som du tänkte på sedan?
- Vilka berättelser handlade föreställningen om?

Uppvärmning

Eleverna sätter sig i en cirkel. En av eleverna står i mitten och säger en egenskap om sig själv som är sann. Alla som har samma egenskap måste nu byta stol, men inte med grannen. På det sättet hamnar någon annan i mitten som numera säger något om sig själv. Exempel: ”Jag älskar godis”, ”jag är morgonpigga”, ”jag tycker om att spela fotboll” etc.

Intimitet

"Alla är beroende av närhet, även dom som inte klarar av det."

Ur Ocean

Pjäsen Ocean behandlar ämnet intimitet och har skrivits med utgångspunkt i det sociologiska forskningsprojektet "Intimitetens sociala former: Närhetspraktik och identitet i kollektivt boende, husdjursrelationer och pardans." Karaktärerna i pjäsen får frågan: Vad tänker ni på när ni hör ordet intimitet? Ställ samma fråga till eleverna.

Diskutera:

- Vad är intimitet?
- Finns det olika sorters intimitet? Fysisk? Emotionell? Intellectuell?
- Är det bra med intimitet? Varför?
- Kan intimitet vara negativt eller farligt? Ge exempel!

Eleverna kan börja med att diskutera i små grupper och sedan i helklass.

Övning

Skriv upp ordet "kärlek" på tavlan och be eleverna att ösa ur sig allt de tänker på när de hör ordet. Var noga med att förmedla att det inte finns några rätt eller fel.

Diskutera de ord som har kommit upp:

- Känns kärlek olika beroende på vem som är föremålet för kärleken, kompisar, familj, någon du är kär i?
- Kan kärlek göra ont?
- Är människor alltid bara snälla mot den de älskar?

- Vad är det för skillnad mellan att vara kär i någon och förälskad, attraherad?
- Kan kärlek ta slut?
- Går det att vara kär i mer än en person åt gången?

Gör samma övning men nu med ordet "sex". Skriv "sex" på tavlan och be eleverna att ösa ur sig allt de tänker på när de hör ordet. Även här: var noga med att förmedla att det inte finns några rätt eller fel.

Diskutera gemensamt de ord som kommer upp på tavlan:

- Vad är sex egentligen?
- Kan sex vara något annat än ett heterosexuellt samlag?
- Går det att ha sex med sig själv?
- Är sex bara positivt eller finns det negativa sidor av sex?
- Måste personer vara kär i varann för att det ska vara bra sex?
- Är sex olika för tjejer och killar?

I Ocean får vi träffa Marta, Beckis farmor, som överlevt förintelsen.

- Varför tror ni att den historien är viktig för berättelsen?
- Hur är Tom, Beckis pappa, och Martas relation?
- Hur är Tom och Beckis relation?
- Ser ni något samband mellan Martas trauma och Toms sexmissbruk?
- Vad bottnar Toms sexmissbruk i?

Porrmissbruk

”Men missbrukaren i mig var inte nöjd om inte gränserna övertrasserades.”

Ur Ocean

Maria Ahlin och Ulrica Stigberg har skrivit boken ”Visuell drog”, om nätpornografi utifrån ett hälsoperspektiv, med barn och unga i fokus. Boken bygger på intervjuer med unga personer. Enligt rapporter är barn i genomsnitt 12,3 år när de konsumerar porr för första gången.

Titta på intervjun med Johannes om hans porrmissbruk:

https://www.youtube.com/watch?time_continue=67&v=lgA_FVrWVfk

Diskutera:

- Vad ger porr för bild av sex?
- Kan porr fungera som informationsmaterial om sex?
- Finns det andra skildringar av sex än porr?
- Hur skildrar porr mäns sexualitet respektive kvinnors sexualitet?
- Vilka är det som producerar porr?
- Hur kommer det sig att porrindustrin är så stor?
- Skiljer sig synen på porr mellan tjejer och killar? Hur och varför i så fall?
- Hur tror ni att porrmissbruk kan påverka ens hälsa?
- Hur tror ni att porrmissbruk kan påverka ens sexualitet?

Till läraren: Tio tips för ett lyckat samtal om porr.

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2151&artikel=6547533>

Normer och genus

"Låt killarna va, boys will be boys."

Ur Ocean

Bilden ovan är från två H&M-annonser. Titta på bilden med eleverna och diskutera hur barnen framställs i de olika bilderna. Titta på kroppsspråk, kläder etc.

- Hur är barnen placerade i bilden?
- Vad ger det för intryck och vad förmedlar bilden för budskap?
- Ser ni någon sexualisering i bilderna?
- Är det skillnad på sexualiseringen i bilden med flickorna respektive pojkarna?

Diskutera samma frågor i bilderna nedanför och titta även på vilka normer bilderna uttrycker.

- Vad finns det för normer i vårt samhälle?
- Hur ser normerna ut för olika personer?
- Vilka normer och förväntningar är kopplade till hur män förväntas vara och hur kvinnor förväntas vara?
- Vad finns det för fördelar och nackdelar med normer?

Film från Machofabriken:

<http://www.machofabriken.se>

Analysera filmen "På golvet"

- Vad är det som händer i filmen?
- Vad symboliserar boxerna i filmen "På golvet"?
- Vad hade stått på boxarna om personen i filmen hade varit en tjej?

Analysera filmen "Syrrans favoritlåt".

- Vad är det som händer i filmen?

- Vad symboliserar boxarna i filmen?
- Om ni fick välja, hur hade karaktärerna agerat istället?

Manligt vs. Kvinnligt

Skriv på tavlan "Manligt" på ena sidan och "Kvinnligt" på andra. Be eleverna komma upp med olika egenskaper som enligt normen ses som manliga respektive kvinnliga. Ta inspiration från filmen "På golvet". Diskutera varför vi förknippar dessa egenskaper till "manligt" och "kvinnligt".

- Prova att byta plats på manligt och kvinnligt. Vad händer då?
- Hur förhåller vi oss till egenskaperna då?

Bilden nedan kommer från en reklamkampanj för Åhléns som heter "Bryt klädmaktsordningen". Företaget ville ifrågasätta traditionella modenormer. Titta på bilden och analysera kroppsspråk, kläder och personernas placering i bilden.

- Tycker ni att Åhléns lyckas bryta mot traditionella normer?
- På vilket sätt lyckas de/misslyckas de?

Uppmana eleverna att komma med egna exempel på filmer, reklamannonser och reklamfilmer där män och kvinnor framställs på olika sätt. De får gärna komma på exempel där de traditionella könsnormerna bryts.

Reklam

Bilden nedan är en annons för modemärket Dolce & Gabbana. Bilden fick mycket kritik och anmälningar mot sig.

Diskutera:

- Vad är det reklam för?
- Vad föreställer bilden?
- Vilka normer och stereotyper kan du se i bilden?

Ocean kretsar kring en allvarlig händelse som påverkar alla karaktärer i pjäsen. Karaktären Becki har försökt ta sitt liv på grund sexuella trakasserier. Detta kommer till kännedom hos de vuxna.

Diskutera:

- Hur reagerar de vuxna på situationen?
- Hur tror ni att normer påverkat deras sätt att hantera situationen?
- Vem tog ansvar för den svåra situationen?
- Vilket ansvar har vuxenvärlden?
- Tog de sitt ansvar?
- Om inte, varför?
- Hur tycker ni att de vuxna skulle ha agerat istället?
- Vilka skulle ni vända er till om ni hamnade i samma situation som ungdomarna i pjäsen?

Grooming och sexuella trakasserier

” Det är sant... men åh, tandställning, dör lite nu. Pinsam fråga men snälla kan du inte skicka en när du har lite mindre på dig.”

Ur Ocean

Grooming är när vuxna, oftast under falsk identitet, tar kontakt med barn på internet eller i sociala medier i syfte att utnyttja dem sexuellt.

Titta på filmen: ”Jag tror att jag är lite kär i dig”

<https://www.aktivskola.org/teman/grooming/film-om-grooming/>

Diskutera:

- Vad händer i filmen?
- Om ni fick välja, hur hade tjejen i filmen agerat annorlunda?
- Vad tror ni hade hänt om tjejen i filmen inte hade gjort som killen ville?
- Tror ni att det är vanligt att personer utger sig för att vara någon annan på nätet?
- Hur skulle du göra om du hamnade i liknande situation som tjejen i filmen?

I Ocean chattar karaktären Becki med karaktären Firus men Becki vet inte om det då Firus låtsas vara någon annan. Becki går tillslut med på att skicka avklädda bilder till honom.

- Vad gör Becki extra sårbar och mottaglig för en potentiell groomer?
- Ser ni liknande mönster i Beckis situation som situationen i filmen ovan?

"Det var som i början när jag fick dickpics. Om jag har fått dickpics? Det får typ alla."

Ur Ocean

Titta på det här klippet med kriminologen Nina Rung, som reder ut gråzonerna kring dickpics:

<https://www.svtplay.se/video/13487351/edit-shorts/edit-shorts-sasong-1-hur-olaglig-var-min-dickpic>

Diskutera frågorna Nina Rung läser upp.

- Är det svårt att veta var gränserna går för vad man får göra i sociala medier?
- Hur kan sexuella trakasserier på sociala medier te sig?
- Är vissa saker mer tillåtna i sociala medier än i riktiga livet? Varför/varför inte?

Tystnad tagning

Titta och analysera talet från Guldbaggegalan:

<https://www.svt.se/kultur/film/guldbaggen-metoo>

Diskutera:

- Hur och på vilket sätt sker kränkningar i vår vardag? T.ex. i skolan, kollektivtrafiken, på festivaler eller fester.
- Vilka ord används vid kränkningar?
- Skiljer det sig mellan kränkande ord som används mot killar respektive tjejer?
- På vilket sätt normaliseras dessa ord?
- På vilket sätt normaliseras och befästs kränkningar genom vilka ord vi använder?
- Accepterar vi kränkande ord mer än kränkande handlingar? Varför/varför inte?
- Hur kan vi bryta kränkande beteenden?

Övning

Be eleverna skriva korta tal, en och en, om hur de tycker att man kan stoppa sexuella trakasserier och kränkningar i skolan och i vardagen. Ta inspiration från Tystnad tagning-talet. Om de vill får de läsa upp talen, men det är inget måste.

LITTErATUR och LÄNKAR

På nätet

Fatta.nu

(Organisation som sprider information om samtycke, sexuellt våld och maskulinitetsnormer m.m.)

Makeequal.se

(Organisation som jobbar för och uppmanar till praktiskt jämlikhetsarbete.)
Stöd och hjälp på nätet

1000mojligheter.se

(Stöd gällande sex mot ersättning och självskadebeteende.)

Killfrågor.se

(Stödverksamhet och chatt för killar 10-18 år.)

Preventell.se

(Hjälplinje vid oönskad sexualitet.)

Tjejjouren.se

(Samlar Sveriges 60 tjejjourer på ett och samma ställe)

UMO.se

(Ungdomsmottagning på nätet.)

Mind.se

(Organisation som sprider kunskap om psykisk ohälsa och självmord. Driver bl. a självmordslinjen på telefon: 90101 och chatt kl. 6-24 alla dagar)

Radio

Tyst i klassen - historier från elever

<http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/1016623?programid=3381>

Sociala medier

@assholesonline

@fattanu

@ungaklara

@ninarungs

@visuelldrog

Litteratur

Visuell drog av Maria Ahlin och Ulrica Stigberg

Lätta sexboken av Inti Chavez Perez

Respekt av Inti Chavez Perez

Stopp min kropp av Rädda barnen

Film

The mask you live in

Finns på Netflix

Fattas film om samtycke

<https://www.youtube.com/watch?v=6iOJAfxbbKc>

Om normer

<http://www.levandehistoria.se/hbtq>

Fatta mans kortfilmer om mansnormer

<http://fattaman.nu/filmer/kortfilmerna/>

Om UNGA KLARA

Unga Klara grundades 1975 av Suzanne Osten och har sedan starten varit en världsledande teater i barns och ungas tjänst, där livets svåra och komplexa frågor lyfts fram genom konsten. Unga Klara vill spela teater om det viktigaste, för de allra viktigaste. 2014 tillträdde Farnaz Arbabi och Gustav Deinoff som konstnärliga ledare för Unga Klara och sedan januari 2018 är Unga Klara Sveriges första nationalscen för barn och unga.

Med utgångspunkt i den självklara inställningen att en ung publik har rätt till samma höga konstnärliga kvalitet som en vuxen och att en bäst bejakar livet genom att tala sanning om dess komplexitet, har Unga Klara försökt undersöka vad teater kan vara. Unga Klara har gett sig på de svåra ämnena, men också den lustfyllda formen, försökt att kombinera det tunga med det lätta, forskat, ifrågasatt och prövat på publiken. Unga Klara arbetar normkritiskt, feministiskt och antirasistiskt för mångfald, jämlikhet och människors lika värde.

Om Lumor

Lumor är ett scenkonstkompani som har varit verksamma i Stockholm sedan 2004. Lumor har, under ledning av dramatikern och regissören Paula Stenström Öhman och sedan 2012 även skådespelaren och regissören Oskar Thunberg, tillsammans med en rad välrenommerade scenkonstnärer, utvecklat en estetik och ett tilltal som är unik i svensk scenkonst.

Lumor producerar nyskriven dramatik utifrån en egen metod där såväl ensemble som akademiker, praktiker och privatpersoner involveras i den konstnärliga processen på ett tidigt stadium. Lumor tror på att hitta det stora i det lilla, att det politiska finns i det privata. Lumor tror också att personliga berättelser kan belysa och kritiskt reflektera strukturella förhållanden i samhället både på ett existentiellt och emotionellt plan. Med ett avskalat och lyriskt formspråk utan given gräns mellan det dokumentära och det fiktiva har Lumors personliga tilltal och starka samhällsengagemang letat sig in i publikens hjärtan. Lumor har ingen fast scen utan samarbetar alltid med andra teatrar.